

Obraz

Když v ulicích zavládne nejhlubší tma a klid, usedá k malému stolku ve sklepe dílny výrobce panenek mladá dívka. Na desce stolu před ní je holá porcelánová hlava a sleduje ji prázdným pohledem. Dívka vymačkává z tuby do ústřicové lastury červenou a bílou vodovou barvu, v zamyšlení okusuje špičku malířského štětce a upravuje si zrcadlo před sebou. Plamen svíčky tiše zasychá. Dívka přimhouřenýma očima zírá na prázdný papír.

Přidá trochu vody a míchá živé, zářivé barvy. První tah štětcem na papíře je ostrý a důrazný jako políček. Papír je silný, lisovaný za studena, a pod tlakem štětce se nekrabatí.

Ve světle svíčky se stíny v místnosti prodlužují a silueta její postavy splývá s okolní tmou. Dívka maluje dál, jediným tahem vytvoří obrys své brady a bílou barvou pokračuje k linii lícních kostí, kterých se dotýká světlo plamene. Věrně kopíruje na papír všechny nedostatky své tváře: oči poněkud příliš daleko od sebe, lehce deformovanou konturu klíční kosti. Její sestra a paní spí nahoře a i sebeslabší šelest jejího štětce na papíře působí nemístně rušivě, jako halasný vpád do posvátného nočního ticha, který by je mohl vzbudit.

Dívka se zamračí. Svůj obličej udělala příliš malý. Měla v úmyslu vyplnit jím celý prostor na papíře, ale místo toho se její hlava vznáší nad velikou bílou propastí. Papír, za který utra-

tila celou svou týdenní mzdu, je zničený. Měla si nejdřív udělat celkový náčrt a nespěchat tolik s tím, aby začala načisto.

Několik okamžiků sedí bez hnutí ve společnosti svíčky a svého portrétu. Srdce se jí v hrudi zachvěje; panenčiny oči ji upřeně pozorují. Měla by se vrátit do postele, než ji tu někdo přistihne.

Ale místo toho se nahne dopředu, nespouští oči ze zrcadla a přitáhne si svíčku blíž. Je ze včelího vosku, ne obyčejná lojová, a pochází z tajných zásob její paní. Dívka ponoří prsty do horkého vosku a nechá si jejich špičky obalit tenkou vrstvou, připomínající náprstky. Potom přejíždí rukou skrz plamen a zkouší, jak dlouho snese jeho žár, až slyší jemné syčení pálících se chloupků na hřbetech prstů.

Část první

V tomto srdci nepochybně sídlí cosi,
co je nezničitelné,
a život je více než pouhý sen.

MARY WOLLSTONECRAFTOVÁ

Dopisy psané během krátkého pobytu ve Švédsku, Norsku a Dánsku (1796)

Co krásné je, to bude krásné věčně:
svět okouzlovat bude nekonečně.
Dny slunné svede ještě přizdobit
a do snů našich vnášet sladký klid.
A bude se nám o to lépe dýchat.

JOHN KEATS

Endymion (1818)

Páně Silase Reeda kabinet kuriozit starobyklých i nových

Silas sedí u svého pracovního stolu a v dlani drží vycpanou hrdličku. Ve sklepe je ticho a klid jako v hrobce – jediným zvukem, který se tu ozývá, je jeho pomalý dech čechrající peří na těle mrtvého ptáka.

Při práci Silas soustředěním špulí rty. Stolní lampa vrhá tlumené světlo na jeho vcelku pohledné rysy. Ve svých osmatřiceti letech má dosud na hlavě bohatou hřívu vlasů, na nichž není patrná žádná známka počínajícího šedivění. Rozhlédne se kolem sebe po skleněných nádobách vystavených na policích podél zdí. Každá z nich je pečlivě označená popiskou a uvnitř jsou v lihu naložené exempláře nejrůznějších podivuhodných tvorů. Nafouklá těla mrtvých jehňat, hadů, ještěrek a koťat se tlačí na průhledné stěny, jako kdyby se každým okamžikem chystala ze svého vězení uniknout.

„Nemysli si, že mi uletíš, ty jedna malá potvůrko,“ zamumlá Silas, vezme do ruky kleště a upevní dráty na pařátcích bezmocného ptáka.

Silas má ve zvyku při práci se svými exponáty rozmlouvat, s oblibou si vymýšlí příběhy o tom, jak skončily na jeho stole. Poté, co zavrhl několik vybájených variant osudu této hrdličky, v nichž si ji představoval, jak vlétá do cesty vlečným člunům v říčních průplavech nebo si buduje hnízdo v plachtoví mořského korábu, se rozhodl pro jednu, která se mu obzvlášť líbí; a tak

tuto malou společnici ve své samotě pobaveně plísni za smyšlený zlozvyk napadat prodavače řeřichy. Uvolní sevření a pták pevně sedí na dřevěném podstavci.

„Tak, hotovo!“ vykřikne spokojeně, opře se a odhrne si vlasy z čela. „A doufám, že si z toho vezmeš ponaučení a přestaneš vyražet těm malým chudinkám z ruky zboží.“

Silas je se svým dílem velmi spokojen, zvláště s ohledem na to, jak v posledních fázích práce spěchal, aby byl do rána hotov. Je si jistý, že i jeho zákazníkovi se bude hrdlička zamlouvat: podle jeho požadavku ji zachytil jakoby uprostřed letu, s rozepjatými křídly tvořícími dokonalé V. A navíc si zajistil další zisk tím, že do jedné ze svých zažloutlých skleněných nádob přidal srdce další hrdličky. V konzervační tekutině plavou drobné hnědé kulovité útvary a čekají, až za ně nějaký mastičkář nebo apatykář nabídne jejich majiteli dobrou cenu.

Silas uklidí dílnu, otre všechny nástroje a uloží je na místo. Už stojí na prostřední příčce žebříku, v rukou drží hrdličku a ramenem si otevírá padací dvířka, když se pod ním s dýchavičným drnčením rozezvučí zvonek.

To bude Albie, pomyslí si s nadějí, protože na to, aby to byl kdokoli jiný, je ještě příliš brzy. Postaví vycpaného ptáka na vitrínu, rychle prochází dílnou a v duchu přemýšlí, co mu ten hoch asi přináší tentokrát. V poslední době byly chlapcovy úlovky stále mizernější – krysy prolezlé červy, staré kočky s rozbitými lebkami, jednu dokonce i přejetý, téměř rozpulený holub s jedním pařátem ulomeným. („Ale kdybyste věděl, pane, jak je to těžký, když hadrníci dycky vyžerou to nejlepčí...“). Má-li Silasova sbírka obstát ve zkoušce času, potřebuje k jejímu završení něco opravdu výjimečného. Vzpomene si na nedaleké pekařství na Strandu, jehož sortiment se dříve omezoval na objemné bochníky celozrnného chleba, dobrého sotva pro podomní prodej, a jen stěží přežívalo. Ale pak jeho majitel, jemuž v té době už hrozilo vězení pro dlužníky, začal nakládat jahody do cuk-

ru a nabízet je po sklenicích zákazníkům. Jeho obchod se tím zanedlouho proměnil k nepoznání a proslavil se i v turistických brožurkách popisujících zajímavosti města.

Problém spočívá v tom, že Silas bývá často přesvědčen, že už ten vzácný, jedinečný kousek do své sbírky našel, ale když pak práci na něm dokončí, začnou ho pronásledovat pochybnosti a zatouží po dalším. Patologové a sběratelé, které obdivuje – učenci a lékaři jako John Hunter a Astley Cooper –, nedostatkem exemplářů pro své sbírky netrpí. Často sedává v náleznách naproti University College London a celý zelený závistí tajně poslouchá rozhovory lékařů a mediků líčících si čerstvé zážitky z pitev. Ano, možná mu chybí jejich konexe, ale jednoho dne mu Albie určitě, *určitě* přinese něco – ruka se mu při tom pomýšlení roztřeše – *pozoruhodného*. A pak se bude jeho jméno skvět na průčelí muzea a celé jeho životní dílo, všechna ta úmorná dřina, již mu obětoval, konečně dojde uznání. V duchu si představuje, jak s Flick, nejdražší přítelkyní z dětství, stoupají po kamenných schodech ke vchodu té majestátní budovy a zastavují se, když vidí v mramoru vyrytá slova *Silas Reed*. Ona nebude schopna skrýt dojetí a hrdost a obejmě ho jednou paží kolem pasu. A on jí vysvětlí, že to všechno vybudoval jen pro ni.

Ale není to Albie, a každé naléhavé zaklepání a zadrnčení zvonku v Silasovi jen zvyšuje pocit zklamání. Je to jenom nějaká služka se vzkazem od své paní, která chce na klobouk vycpaného kolibříka. Po ní přijde nějaký chlapec v sametovém saku, nekonečně dlouho se probírá zbožím a pak si koupí brož s motýlem, kterou mu Silas prodá se sotva postřehnutelným záchvěvem opovržení. V přítomnosti zákazníků se Silas pohne jen tehdy, když ukládá přijaté mince do váčku ze psí kůže. Ve chvílích klidu mezitím sleduje palcem jedinou větu v *Lancetě*: „Osteo-sar-kom meta... metastá... metastázuje ve vzdálených orgánech...“ Zvonění zvonku a klepání na dveře jsou neměnným taktem, který dodává rytmus jeho životu. Pohybuje se

výhradně po stálé ose mezi svým pokojem v podkroví a tmavou dílnou ve sklepě.

Je to tak ubíjející, uvažuje Silas, když se rozhlíží po svém stísněném království, že na nájemné mu vydělávají ty nejméně zajímavé kousky. Ale proti mizernému vkusu širokých mas se zkrátka nedá nic dělat. Většina jeho zákazníků sotva věnuje pohled skutečným pokladům – lebce bezmála stoletého lva; vějíři vyrobenému z plicní tkáně velryby; vypreparované opičci ve skleněné nádobě – a zamíří rovnou k vitríně s popiskou *Lepidoptera* v zadní části místnosti, kde se obdivují rumělkově rudým motýlím křídům, které uchovává mezi dvěma tenkými skleněnými tabulkami. Některé slouží jako ozdobné tretky na špercích, jiné se hodí jen k vystavení pod sklem. Podle Silasova názoru jsou to pouhé pošetilé nicotnosti, jaké by si dovedli vyrobit sami, jen kdyby měli dost představitosti. Za to, čeho si opravdu považuje, jsou mu ochotni zaplatit jen malíři a apatykáři.

A pak, když hodiny melodicky odbijí jedenáctou, uslyší nesmělé zaklepaní a slabé zacinkání zvonku na dveřích do sklepa.

Spěchá otevřít. Jistě to zase bude nějaké hloupé děčko, co má na útratu sotva dvoupenci, anebo Albie, který mu nejspíš přináší dalšího hnijícího netopýra nebo prašivého psa dobrého leda tak do guláše – a přesto se mu srdce rozbuší rychleji.

„Á, Albie,“ pozdraví Silas hoča, otevře dveře a snaží se nedat najevo zvědavost. S malým návštěvníkem se vkrade dovnitř cár temžské mlhy.

Chlapec se na něj potměšile zašklebí. Je mu teprve deset let. („Deset, já to vím, pane, protože jsem se narodil v ten den, jak si královna vzala prince Alberta.“) Uprostřed horní čelisti mu jako ztrouchnivělá šibenice trčí jediný zažloutlý zub.

„Dneska pro vás mám speciální čerstvý zboží, pane,“ chlubí se Albie.

Silas se rozhlédne po úzké, křivolaké slepé uličce. Její opuštěné, zchátralé domy, naklánějící se do nejhroživějších úhlů, se podobají řadě vrávorajících opilců, podpírajících jeden druhého v bezútešné pouti neznámo kam.

„Sem s tím, chlapče,“ pobídne Silas svého mladého dodavatele a špičkou palce a ukazováku ho zlehka štípne pod bradou na znamení nadřazenosti. „Tak copak to je? Přední noha megalosaura, nebo snad hlava mořské panny?“

„V tuhle roční dobu je v Regentově kanálu na mořský panny trochu moc zima, pane, ale ta druhá potvora – mega-jak-jste-to-říkal – vám vzkazuje, že až zkaže, odkáže vám svoje koleno.“

„To je od něj laskavé.“

Albie nadme tváře a fouká si do ušmudlaného rukávu. „Přines sem vám opravdovej skvost, pane, a nerozloučím se s ním za míň než za dva šilasy. Ale napřed vás musím varovat, není to zrovna čerstvý, jak je máte rád.“

Chlapec rozváže šňůru na pytli, který měl až dosud přehozený přes rameno. Silasovy oči sledují jeho prsty. Z vaku unikne uvězněná vzduchová kapsa nasládle páchnoucí po zkaženém mase a Silas bezděčně zvedne ruku k nosu. Odér smrti odjakživa těžce snáší; ve své dílně udržuje čisto jako v chemické laboratoři a každý den svádí nekonečný boj s uhelným kouřem, sazemi a *zápachem*. Pocítí prudké nutkání otevřít miniaturní skleněnou lahvičku s levandulovým olejem, kterou stále nosívá v kapse vesty, a nanést si pár kapek na horní ret, ale nechce chlapce rozptýlit – Albie i ve svých nejlepších dnech stěží dokáže udržet pozornost déle než vyjukaná veverka.

Klučina spiklenecky mrká, naoko zápolí s pytlem a předstírá, že je živý.

Silas silou vůle vyloudí na rtech rádoby pobavený, ale prázdný úsměv. Nesnáší, když ho tenhle usmrkanec, tenhle mazaný uličník, škádlí a provokuje. Nutí ho to stáhnout se do sebe a vyvolává to v něm vzpomínky na doby, kdy byl v Albieho věku,

nosil po dvoře továrny na keramiku těžké pytle mokrého jílu a paže ho bolely od ran, které mu svými tvrdými pěstmi den co den uštěďřovala matka. Nutí ho to přemýšlet, jestli se mu vůbec někdy podařilo z toho života uniknout – vždyť dokonce ještě dnes dovolí, aby si z něj utahoval tenhle drzý skrček s jedním zubem.

Ale Silas neříká nic. Naoko zívá, ale úkosem pytel pozorně sleduje nehybným pohledem krokodýla číhajícího na kořist, jímž sotva postřehnutelně probleskuje žádostivý zájem.

Albie se vítězoslavně zakření, shrne stěny pytle a odhalí dvě mrtvá štěňata.

Alespoň Silas si myslí, že jsou to dvě štěňata, ale když je chytí za nohy, všimne si, že to má jen jeden zátylek. Jeden krk. Jednu hlavu. Lebka je uprostřed rozdělená vejpůl.

Silas překvapeně zalapá po dechu a usměje se. Přejede prsty po švu na temeni, aby se ujistil, že to není nějaký trik. Nic by nedal za to, že Albie by dokázal sešít k sobě jehlou a nití dva psy, kdyby mu to mělo vynést pár pencí navíc. Zvedne ta zvířata do vzduchu, proti světlu lampy si prohlíží jejich siluety a prohmatává jejich osm nohou a hrboly obratlu na jejich hřbetech.

„No tohle už je něco,“ vydechne. „Ano ano.“

„Za tohle chci dva šilasy,“ prohlásí Albie. „Ani o chlup míň.“

Silas se zasměje a vytáhne váček s penězi. „Šilink, víc ne. A můžeš si přijít prohlédnout dílnu.“ Albie zavrtí hlavou, ustoupí dál do uličky a a rozhlédne se kolem sebe. Chlapcovým obličejem přeběhne výraz téměř se podobající strachu, ale rychle zmizí, když mu Silas hodí do dlaně minci. Albie si odchrchlá a vyplivne své pohrdání na dlažbu k Silasovým nohám.

„Jenom šilas? To máte srdce nechat malýho kluka chodit žebrotou?“

Ale Silas lhostejně zavře dveře a ignoruje pobouřené bušení, které vzápětí následuje.

Opře se dlaní o vitrínu, aby znovu získal rovnováhu. Sklopí pohled, aby se ujistil, že tam štěňata pořád jsou – a jsou tam, tiskne si je k hrudi jako malá holčička chovající oblíbenou panenku. Osm chlupatých nožek bezvládně visí z jeho rukou. Jejich srst je hebká jako nejjemnější krtčí kožka. Vypadají, jako kdyby se na světě ani nestačila poprvé nadechnout.

Konečně to má. Svou nakládanou jahodu.